

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Febr. 1879, kl. 3 e. m.

*Memorial, angående verkställd granskning af Riksbankens tillstånd
och förvaltning.*

I § 4 af den för Banko-Utskottet gällande instruktion är föreskrift meddelad Utskottet att undersöka och granska Riksbankens tillstånd samt huru densamma blifvit styrd och förvaltd; att dervid med synnerlig uppmärksamhet följa fullmäktiges i Riksbanken åtgärder i och för metalliska kassans upprätthållande samt myntutvexlingens fortgång och bestånd äfvensom att, efter fulländandet af sagda granskning, berättelse deröfver till Riksdagen afgifva.

Vid den utaf Banko-Utskottet till följd häraf i berörda hänseende verkställda granskning, har Utskottet tagit kännedom dels af bemälda fullmäktiges allmänna och särskilda protokoll för tiden från den 15 Januari 1878 till och med samma dag innevarande år, dels af den berättelse sistlidet års revisorer angående Riksbanken meddelat, dels af fullmäktiges till Utskottet afgifna och i dess memorial N:o 1 till Riksdagen öfverlemnade berättelse med dertill hörande uppgifter rörande lånerörelsen, dels ock af de berättelser, hvilka till Utskottet inkommit från styrelserna öfver Riksbankens afdelningskontor i afseende å dessas förvaltning under år 1878.

Som det hufvudsakligaste af hvad i Riksbankens förvaltning under nu ifrågavarande tid sig tilldragit finnes intaget i förberörda utaf revisorerne och fullmäktige meddelade, för Riksdagen tillgängliga berättelser, inskränker sig Utskottet till öfvermålade af några omständigheter, hvilka kunna anses förtjena särskild uppmärksamhet och i främsta rum-

met till de för metalliska kassans upprätthållande samt myntutvexlingens fortgång och bestånd vidtagna åtgärder, dem Utskottet desto hellre ansett sig böra noggrant följa, som, då den under det förflutna året rådande tryckta penningställningen hvilat tungt å landets kreditinrättningar, Riksbankens ställning såsom sådan varit mer än eljest ansvarsfull.

Vid 1878 års början uppgingo Riksbankens för likvider med utlandet användbara valutor, eller dess guld- och silfvertillgångar, fordringar hos utländska bankinrättningar och handelshus samt förråd af oremitterade utrikes vaxlar, till omkring 28,5 millioner kronor, deraf 8,7 millioner i myntadt och omyntadt guld, 3,6 millioner i silfver, 3,5 millioner i behållningar å utrikes ort och i det närmaste 12,7 millioner uti utländska vaxlar i portföljen, under det att samtidigt riksbankssedlar voro utelöpande till belopp af 26,9 millioner kronor och sedelreserven utgjorde 10,2 millioner kronor. Under de två första månaderna af ifrågasvarande år stego nyssnämnda valutor så, att de vid Mars månads ingång uppgingo till något öfver 30,4 millioner kronor, men minskades sedermera vecka efter vecka och utgjorde vid April månads slut icke mer än 24,2 millioner, efter hvilken tid en ökning åter inträdde, som visar sig synnerligen märkbar i räkenskapsrapporterna för den 15 Juni, då dessa valutor befunnos uppgå till icke mindre än 37,5 millioner kronor, hvartill anledningen är att söka uti Riksbankens medverkan vid indragningen af det genom Riksgäldskontoret i utlandet upptagna jernvägslån, medelst hvilken åtgärd Riksbankens fordringar hos utländska affärshus växte från 4,6 till 15,7 millioner kronor. Sedan, på sätt af fullmäktiges ofvan omförmälda berättelse inhemtas, utaf de sålunda ökade tillgångarna dels inköpts guld från London, dels ock återbetalts Riksbankens under loppet af år 1877 i Hamburg betingade kassakrediter, nedgingo efter hand de nu ifrågasvarande valutorna till omkring 25,9 millioner kronor i medlet af Augusti och höllo sig sedermera under höstmånaderna emellan detta belopp och 27,4 millioner kronor, men tillväxte åter under loppet af December så, att de vid 1878 års slut belöpte sig till nära 30,5 millioner kronor, deraf omkring 5,9 millioner i guld, 5 millioner i silfver, 5,6 millioner i fordringar hos utländska banker och bankirer samt 14 millioner i utländska vaxlar i portföljen.

Beloppet af utelöpande sedlar, hvilket vid årets början likasom vid dess slut utgjorde omkring 26,9 millioner kronor, har under 1878 års lopp vaxlat emellan 22,7 millioner kronor i medlet af Maj och i det närmaste 30 millioner kronor i slutet af påföljande Juni och den obegagnade sedelutgifningsrätten, utgörande vid sagda års ingång 10,2 och vid dess slut

9,7 millioner kronor, emellan 17,4 millioner kronor i medlet af Juni och 7,2 millioner kronor i förra hälften af Oktober.

Hvad särskildt beträffar guldförrådet, har detta under ifrågavarande år varit underkastadt starka påkänningar, hvilket visar sig deraf, att då tillgången å myntadt och omyntadt guld vid årets början utgjorde i det närmaste 8,7 millioner kronor och under Februari månad steg till 9,6 millioner kronor, hade det samma i förra hälften af Oktober sjunkit ned till 4,6 millioner kronor och var vid 1878 års slut 2,8 millioner mindre än vid samma års början och detta oaktadt Riksbanken under året dels inköpt plantsguld, som utmyntats, till belopp af 4,2 millioner kronor, dels ock från Köpenhamn vid särskilda tillfällen bekommit myntadt guld till belopp af omkring 2 millioner kronor.

Deremot hafva Riksbankens silvertillgångar från 3,6 millioner kronor vid årets början ökats till 4,9 millioner kronor vid årets slut, hvar till orsaken är att finna dels deruti att, i följd af bestämmelsen uti lagen om öfvergången till det nya myntsystemet af den 30 Maj 1873 att de enligt 1855 och äldre års myntordningar preglade silfvermynt med nästlidna års utgång skulle upphöra att vara lagligt betalningsmedel, dylikt mynt under 1878 års lopp till ovanlig myckenhet hos Riksbanken invexlats, dels ock deruti att nu gällande silfverskiljemynt i liqvider till Riksbanken ingått så, att förrådet af dylikt mynt vid årets slut var mer än 700,000 kronor större än vid dess början.

Riksbankens hos bankinrättningar och handelshus å utrikes ort utstående medel, uppgående vid 1878 års ingång till 3,5 och vid samma års slut till i det närmaste 5,6 millioner kronor, hafva under året vexlat emellan 15,7 och 0,9 millioner kronor, på sätt här ofvan och i fullmäktiges berättelse närmare finnes omförmäldt.

Enligt 4 § i gällande bankoreglemente och särskilda riksdagsbeslut bör Riksbanken uti goda utländska statspapper i regel innehafva ett belopp af i det närmaste 8,6 millioner kronor. Då emellertid de under nästlidna år rådande förhållanden i hög grad påkallat anlitande af denna kassareserv, synes det Utskottet naturligt, att den vid samma års början befintliga tillgången af dylika statspapper, utgörande 4,2 millioner kronor, icke kunnat under detsammes lopp i någon nämnvärd grad förökas; lärande fullmäktige icke underlåta att, så snart omständigheterna det medgifva, uppbringa behållningen af dylika statspapper till hvad den samma, på sätt här ofvan förmäls, bör utgöra.

Den utländska vaxelrörelsen har under nästlidna år haft en synnerligen stor omfattning. Enligt hvad Utskottet inhemtat, har totalbelopp-

pet af sålda vaxlar vid Riksbankens hufvudkontor sagda år uppgått till öfver 122 millioner kronor och af köpta till närmare 126 millioner kronor, eller en omsättningssumma af sammanlagdt 248 millioner kronor, öfverstigande det föregående årets med mer än 82,4 millioner kronor. Att en så vidsträckt, under särdeles ogynsamma in- och utländska affärsförhållanden bedrifven vaxelhandel icke kunnat aflöpa utan förluster å en del vaxlar, ligger i öppen dag; dock lära dessa förluster, så vidt för närvarande kan bedömas, icke komma att, i jemförelse med den å sagda rörelse i dess helhet uppkomna vinst, blifva af någon betydighet. Vid riksbankskontoren i Göteborg och Malmö, der utländsk vaxelhandel jemväl drifvits, har densamma endast bestått i vaxelköp, som i Göteborg uppgått till 3,7 och i Malmö till omkring 1,3 millioner kronor.

En annan rörelsegren, hvars omfattning under det förflutna året synts Utskottet förtjent af särskild uppmärksamhet, är upplåningsrörelsen vid Riksbankens hufvudkontor. Under det att vid 1878 års början funnos i sagda kontor inestående på 1,331 st. bevis ett belopp af 15,4 millioner kronor, deraf 9,2 millioner mot 19 särskilda bevis tillhörde Riksgäldskontoret, besteg sig depositionsbeloppet vid samma års slut på 2,169 bevis till 17,3 millioner kronor, utaf hvilka 7 millioner mot 14 bevis för Riksgäldskontorets räkning. Med frånseende af detta verks insättningar och uttag, hafva således depositionerna i öfrigt under året ökats från 6,2 millioner kronor på 1,312 bevis till 10,3 millioner kronor på 2,155 bevis. Ett dylikt förhållande har ock egt rum i afseende å de på upp- och afskrifning vid hufvudkontoret insatta medel. Då nemligen vid 1878 års början af sådana medel inestodo 1,6 millioner kronor på 565 räkningar, utgjorde det vid årets slut å upp- och afskrifning inestående beloppet 3,4 millioner kronor på 1,058 räkningar.

Under sistförflutne januari månad hafva insättningarna så tillvuxit, att vid den månadens slut funnos vid hufvudkontoret inestående på deposition i det närmaste 18,4 millioner kronor på 2,281 bevis, hvaraf på 11 st. bevis 5,5 millioner kronor tillhörande Riksgäldskontoret, samt på upp- och afskrifning 4,6 millioner kronor på 1,251 räkningar.

Vid Riksbankens afdelningskontor har någon afsevärd förändring inom denna rörelsegren under nu ifrågavarande tid icke förekommit.

För lånerörelsen i dess helhet innehade:

	Afdelningskontoret i			
	Göteborg:	Malmö:	Luleå:	Wisby:
Vid 1878 års början	8,625,000:—	6,200,000:—	1,500,000:—	675,000:—
Under året meddelade förstärkningar	400,000:—	400,000:—	450,000:—	100,000:—
S:gr kronor	9,025,000:—	6,600,000:—	1,950,000:—	775,000:—
Afbetalningar under året	200,000:—	200,000:—	— — —	75,000:—
Återstod vid 1878 års utgång	8,825,000:—	6,400,000:—	1,950,000:—	700,000:—

Beträffande särskildt de för utgifvande af s. k. afbetalningslån inom derför begränsadt belopp af tio millioner kronor anvisade medel innehade:

	vid 1878 års början:	vid 1878 års slut:
Afdelningkontoret i Göteborg..... kronor	2,825,000:—	2,925,000:—
» i Malmö	1,500,000:—	1,500,000:—
» i Luleå	500,000:—	550,000:—
» i Wisby.....	200,000:—	200,000:—

Ehuru sålunda kontoren i Göteborg och Luleå, utöfver hvad af dem förut innehafts, fått sig under förlidet år för ifrågavarande slags lånerörelse af hufvudkontorets medel tilldelade det förra 100,000 och det senare 50,000 kronor, hafva dock, med afseende å den mängd ansökningar om erhållande af dylika lån, som till kontoren inkommit, men i brist af medel ej kunnat bifallas, framställningar om ytterligare förstärkningar till nämnda båda kontor vid flera tillfällen under året till fullmäktige ingifvits. Då likväl i § 27 af bankoreglementet är bestämdt ett visst belopp för afbetalningslånerörelsen, som ej får öfverskridas, och deraf största delen redan var använd, kunde ytterligare medel för berörda ändamål ej af fullmäktige beviljas; förklarande fullmäktige genom beslut den 31 sistlidne Oktober hvad särskildt kontoret i Luleå beträffade, sig ej hafva skäl att å dess då senast gjorda hemställan om dylik förstärkning fästa afseende, enär nämnda kontor redan från dess inrättande fått sig för besörjande af nu ifrågavarande slags lånerörelse tilldeladt ett belopp af ej mindre än 500,000 kronor, som med hänsyn till folk-mängden i det distrikt kontoret omfattar och antalet af de dylika lån, hvilka tillförene från Riksbanken till invånare i Norrbottens och

Westerbottens län plägat utgå, ej allenast fullt motsvarade hvad som till Riksbankens öfriga kontor i riket för utlemnande af omsättnings- eller numera så kallade afbetalningslån anvisats, utan ock i ej obetydlig mån öfverskred detta, ehuru sådant oaktadt nämnda belopp ej blott oförminskadt kommit kontoret till del, utan till och med blifvit förhöjdt.

I sammanhang härmed får Utskottet meddela, att, enligt de från afdelningskontoren inkomna berättelser, deras nettovinst å de dem nästlidna år för lånerörelsen anvisade förlag utgjort:

	vid afdelningskontoret i Göteborg	kronor 458,509: 11,
	» » i Malmö	» 338,756: 21,
	» » i Luleå	» 92,456: 54,
och »	» i Wisby	» 37,231: 21.

Vinsten vid hufvudkontoret å enahanda rörelse, hvartill i medeltal under året användts 21,537,500 kronor, har uppgått till Kr. 1,331,463: 87, dock utan afdrag af de för samma rörelse belöpande förvaltningsutgifter, hvilka icke kunna från öfriga dylika utgifter särskiljas.

Med hänvisande till hvad i § 27 af fullmäktiges berättelse finnes omförmäldt rörande kommissionsverksamheten vid de särskilda riksbankskontoren från och med 1874 till och med 1877, får Utskottet, sedan fullständiga redogörelser angående denna verksamhet under sistförflutna år numera ingått, meddela att under detsamma

vid Riksbankens hufvudkontor fullgjorts 16,642 dylika uppdrag för ett värdebelopp af omkring 25,6 millioner kronor,
 » Riksbankens afdelningskontor i Göteborg 5,667 dylika uppdrag för ett värdebelopp af omkring 2,5 millioner kronor,
 » Riksbankens afdelningskontor i Malmö 3,071 dylika uppdrag för ett värdebelopp af omkring 4,8 millioner kronor,
 » Riksbankens afdelningskontor i Luleå 857 dylika uppdrag för ett värdebelopp af omkring 1,1 millioner kronor.

Jemföras dessa siffror med motsvarande för de förutgående fyra åren, visar sig att kommissionsuppdragen vid samtliga dessa kontor under nästlidna år icke oväsentligen tilltagit. Synnerligen har detta varit förhållandet hvad hufvudkontoret beträffar.

Vid afdelningskontoret i Wisby har deremot under år 1878, liksom under de två föregående åren, några göromål af nu omförmälda beskaffenhet icke förekommit.

I följd af det genom 1878 års Riksdags beslut från Banko-Utskottet till fullmäktige i Riksbanken öfverflyttade bemyndigandet att pröfva och afgöra framställningar af bankens gäldenärer om förlängning i den föreskrifna tiden för deras skulders betalande till Riksbanken, äro åtskilliga frågor af denna art under sistlidna år utaf fullmäktige behandlade; och hafva i särskilda fall betalningsanstånd under vissa vilkor medgifvits.

Vid nästlidet års riksdag beviljades fullmäktige i Riksbanken ansvarsfrihet för förvaltningen af bankens så väl hufvud- som afdelningskontor under år 1876 likasom för de i fullmäktiges protokoll från den 15 Januari 1877 till och med samma dag 1878 intagna beslut och åtgärder. De sistnämnda år härstädes församlade revisorer, hvilka granskat Riksbankens räkenskaper för år 1877, hafva i sin berättelse anmält, att de emot Riksbankens förvaltning icke funnit något att erinra, och de till granskning af afdelningskontorens räkenskaper för samma år utsedde revisorerne hafva uti sina berättelser tillstyrkt ansvarsfrihet för dessa kontors styrelser. Med afseende härå och då Banko-Utskottet vid nu verkställd undersökning funnit fullmäktige hafva med omsorg och nit fullgjort det dem lemnade uppdrag, hemställer Utskottet,

att ansvarsfrihet må beviljas fullmäktige i Riksbanken för förvaltningen af denna banks så väl hufvud- som afdelningskontor under år 1877 äfvensom för de beslut och åtgärder, hvilka finnas antecknade i fullmäktiges protokoll från den 15 Januari 1878 till och med samma dag innevarande år.

Utskottet får slutligen tillkännagifva, att Utskottet framdeles vid granskning af reglementet för Riksbankens styrelse och förvaltning kommer att vidare pröfva de i revisorerne och fullmäktiges berättelser förekommande ämnen, hvilka kunna finnas sådan pröfning påkalla.

Stockholm den 24 Februari 1879.

På Utskottets vägnar:

J. J. E K M A N.
